

Τραϊανός Μάνος, «Εισαγωγή»
(για το έργο *Στεφανίτης και Ιχνηλάτης*)

Ο *Στεφανίτης και Ιχνηλάτης* αποτελεί ένα από τα παλιότερα ελληνόγλωσσα μυθιστορήματα ανατολικής (ινδικής) προέλευσης, μια μεταφορά στα ελληνικά του αραβικού *Kalīla wa-Dimna* του πέρση συγγραφέα Ibn al-Muqaffa' (που αποτελεί κι αυτό με τη σειρά του διασκευή του σανσκριτικού αριστουργήματος *Rañcatantra*, γνωστού ως *Πεντάδολος/Πεντάτευχος*). Το έργο, που αποτέλεσε ιδιαίτερα αγαπητό ανάγνωσμα, έχει μια μακρά ιστορία μεταφράσεων, αποδόσεων και διασκευών τόσο στον αραβικό κόσμο όσο και στην Ευρώπη. Ο συμβατικός ελληνικός τίτλος του οφείλεται στα ονόματα δύο τσακαλιών, πρωταγωνιστών μιας εκ των πολλών [εγκιβωτισμένων](#) ιστοριών του.

Πρόκειται για ένα πρώιμο ηθικοπολιτικό μυθιστόρημα και, παράλληλα, έναν εξαιρετικά πολύπλοκο δομικά καθρέφτη ηγεμόνων, όπου, μέσω της αριστοτεχνικής χρήσης του μύθου, της σύζευξης παράλληλων και εγκιβωτισμένων ιστοριών/διηγήσεων και της παράθεσης αφηγηματικών παραδειγμάτων/προτύπων, αναζητείται και προβάλλεται όχι μόνον η τέχνη του κυβερνάν, αλλά και η τέχνη του βίου. Επιτυχής, από αυτήν την άποψη, κρίνεται ο, εκ πρώτης όψεως γενικευτικός, χαρακτηρισμός του Συμεών Σηθ, πρώτου γνωστού μεταφραστή-διασκευαστή του έργου στα ελληνικά κατά τον 11ο αιώνα, ο οποίος θέλει τον *Στεφανίτη και Ιχνηλάτη* «συγγραφή περί των κατά τον βίον πραγμάτων».

Από τη διασκευή του Σηθ μέχρι και τον 19ο αιώνα, το έργο γνώρισε ευρύτατη διάδοση και πλουσιότερες χειρόγραφες και έντυπες τύχες, όπως άλλωστε μαρτυρούν και τα παραπάνω από ογδόντα σωζόμενα ελληνικά χειρόγραφα του. Μεταφράστηκε, παραφράστηκε και διασκευάστηκε κατά κόρον, τόσο στα ελληνικά, όσο και στις βασικότερες ευρωπαϊκές γλώσσες, αφού μέσω των ελληνόγλωσσων μορφών του πέρασε στα λατινικά, τα ρωσικά, τα ιταλικά, τα γαλλικά κλπ. Έτσι, μετά από τις ανώνυμες δημόσιες αποδόσεις και διασκευές, του 15ου και 16ου αιώνα, ολόκληρου του έργου ή μέρους του, ο Θεοδόσιος Ζυγομαλάς το διασκευάζει στη δημόδη γλώσσα στα τέλη του 16ου αιώνα. Ακολούθησαν η νεοελληνική απόδοσή του από τον Δημήτριο Προκοπίου Πάμπερη στα 1721, κατόπιν παραίνεσης του Νικόλαου Μαυροκορδάτου, η (όχι ιδιαίτερα επιτυχημένη εμπορικά) έκδοσή του από τον

Πολυζώη Λαμπανιτσιώτη στα 1783 και η απευθείας μετάφρασή του από τα σανσκριτικά από τον Δημήτριο Γαλανό τον 19ο αιώνα.

Η αφήγηση αποτελεί συνδυασμό τριών προλόγων και δεκαπέντε κεφαλαίων. Στους προλόγους περιγράφεται η μεταφορά/«εξαγωγή» ενός ιερού βιβλίου ινδικής σοφίας από την Ινδία στην Περσία, από τον πέρση ιατροφιλόσοφο Περζο(υ)έ, του οποίου ο βίος, διανθισμένος με *exempla* σοφίας, αποτελεί επίσης βασικό θέμα των προλόγων. Η διήγηση τοποθετείται στην αυλή ενός κινέζου βασιλιά, ο οποίος, μέσω των συζητήσεών του με έναν σοφό αυλικό του, αναζητά τον ιδανικό τρόπο διακυβέρνησης. Το μεγαλύτερο μέρος του έργου (τα πρώτα δέκα κεφάλαια) περιέχει την εγκιβωτισμένη διήγηση του σοφού (για τον αυλικό Πίλπαϊ και έναν Ινδό βασιλιά), στην οποία προστίθενται άλλες εγκιβωτισμένες διηγήσεις με πρωταγωνιστές ζώα. Στα τελευταία πέντε κεφάλαια, τον λόγο παίρνουν και πάλι ο Πίλπαϊς και ο βασικός αφηγητής, ο κινέζος αυλικός, παραθέτοντας νέες παραδειγματικές ιστορίες.

Εδώ δημοσιεύονται ολόκληρες δύο ιστορίες από την πρώτη γνωστή νεοελληνική απόδοση του έργου, η οποία έγινε πριν από το 1540, αντλημένες από τον Vaticanus Graecus 1139, βάσει της έκδοσής τους από την Eideneier (1967).